

ՆՈՐ ԱՎԵԴԱՔԵՐ

Բ. ՏԱՐԻ

ՀԱՆԼԵՊ, ԳԵԿՏԵՄԲԵՐ 21, 1929

ԹԻԻ 24

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԻԹԻՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Ս. ԳՐԻԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏԳԱՄԸ

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ

Ս. ԳՐԻԻ ԱՆՆՄԱՆ ԱՐԺԷՐԸ

ՓՐՕՖ. Լ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ՊԵՏԻ Ե ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԵԼ Ս. ԳԻՐԲԸ

ՏՐ. Ճ. Է. ՄԷՐԻԼ

Ս. ԳՐԻԻ ՀԵՂԻՆԱԿԸ

ՎԵՐ. Ս. Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ Ս. ԳՐԻԻ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ս. ԳԻՐԲԸ ՄԵԶԻ ԻՆՉՊԷՍ ՀԱՍԱԻ

ՊԱՏ. ՅՈՒԼԶ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

Ս. ԳԻՐԲԸ ԵՒ ՄԵԾ ՄԱՐԴԻԿ

ԱՌ ԲԱՐԵԿԱՄ ԻՄ ՊԱՇՏԵԼԻ

Հ. Գ. ՈՒԶՈՒՆՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՇՈՂԵՐ

ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

NOR AVEDAPER
BOITE POSTALE 287, ALEP, SYRIE

ՏՊԱՐԱՆ «ԳՈՒԼԵՃ» ՀԱՆԼԵՊ

ՇՈՂԵՐ

Ս. ԳԻՐՔԸ ԻՅՐ ՔԱՐՈՋԻՉ

Միսիօնար մը Քալահարի անապատին մէջ ճամբորդելու միջոցին երկու ձիաւորներու կը հանգիպի, որոնք իրենց պետին անուշով անկէ կը խնդրեն որ իրենց գիւղը այցելէ։ Միսիօնարը այս Հօթէնթօթներու հետ երեք օր անապատին զէպի ներսը ճամբորդելէ վերջ երբ գիւղը հասաւ՝ ցեղապետին հարցուց թէ իր պլտիկ ժողովրդով հոս ի՞նչ կ'ընէր։

«Տասնըվեց տարի առաջ», պատասխանեց պետը, «Գերմանական հողը կը բնակէինք, ուր Գերման միսիօնար մը մեզի Աստուծոյ մասին խօսեցաւ։ Երբ Գերմաններու եւ մեր միջև պատերազմ ծագեցաւ մենք Բրիտանական հողը փախանք մեր բոլոր հարստութիւնը կորսնցնելէ ետք։»

«Ձեր աւանին մէջէն անցնելու ատեն եկեղեցի մը տեսայ, հոս հովիւ մը ունի՞ր», հարցուց միսիօնարը։

«Ոչ», յարեց պետը տիուր ժպտով մը, «Ոչ, բայց մեզմէ մէկը կրնայ կարդալ. եւ մեծ զոհողութեամբ Նոր Կտակարան մը ազատած ըլլալով եկեղեցի մը շինեցինք, ուր 16 տարիներէ ի վեր ամէն Կիրակի կը ժողովուինք Ս. Գրքէն անոր ընթերցումը լսելու համար։»

Միսիօնարի քարոզէն վերջ հետեւեալ առտուն 38 Հօթէնթօթներ հաղորդութեան սեղանին շուրջ հաւաքուած էին։

Երկու քոյրեր մի քանի տարիներէ ի վեր իրարմէ զատուած էին։ Ասոնցմէ մէկը քրիստոնեայ ընտանիքի մը մէջ ընտանեկան պաշտամունքի միջոցաւ Ս. Գրքի ազդեցութեան տակ եկաւ եւ քրիստոնեայ դարձաւ։ Այս վերջինը երբ մայրենի տունը վերադարձաւ միւս քոյրը իրեն ըսաւ. «Ձեմ գիտեր թէ քեզի ի՞նչ եղած է, բայց քեզի հետ միտսին ապրիլ սովորականէն շատ աւելի զիւրիս է հիմա։»

Անհաւատի մը կինը դարձի եկաւ եւ սկսաւ հաճոյքով Ս. Գիրք կարդալ։ Հեզնող էրիկը օր մը իրեն ըսաւ։

— Բողոքովին պարագայ բան է ըրածդ։ Ամէն օր ես քեզի Ս. Գրքէն պիտի կարդամ մինչեւ որ ալ անկէ ձանձրանաս։

Եւ սկսաւ ամէն օր գործէն պալէն վերջ Ս. Գրքէն կարդալ գլուխ առ գլուխ, միեւնոյն ատեն ստիպելով իր կինը որ քովը նստի եւ մօտիկ ընէ։ Բայց Յովհաննէսի Աւետարանին երջորդ գլուխը լմնցնելէ վերջը սկսաւ դառնօրէն լալ։

— Սիրելի կինս, ըսաւ ան, ես կորսուած խեղճ մեղաւոր մըն եմ. խնդրեմ աղօթէ ինծի համար։

Ծնրագիր աղօթեցին, Աստուած ներեց եւ անհաւատը խոնարհ Նազովրեցիին մէկ խոնարհ հետեւորդը եղաւ։

Յրանսիկ Պաքոն (1561-1626) Անգլիացի յայտնի պետական մարդ, որ «Փիլիսոփաներու Իշխան»ը տիազոսին արժանացած է և արդի գիտութեան հիմնադիրն է, կ'ըսէ. «Իմ գիրքերս եղած են Բոլ արարածներդ բայց Բոլ Ս. Գիրքը անոնցմէ շատ աւելի։»

Մեծն Նաթուլէոնի խօսքերը նշանակալից են. ան կ'ըսէ. «Ս. Գիրքը՝ ժամանակը եւ յաւիտենականութիւնը բացատրելու համար կը պարունակէ իրողութիւններու եւ պատմական մարդերու ամբողջ շարք մը, որուն նմանը ոչ մէկ կրօնք կրնայ տալ։ Անոր մէջ ամէն ինչ վսեմ է եւ Աստուծոյ արժանի։ Երկրական Գիրքը։ Աստուծմէ զատ ո՞վ կըրնար կատարելութեան այդ զաղափարը արտադրել։»

«Ս. Գիրքը զրքէ մը աւելի բան է. անիկա այնպիսի գործողութեամբ եւ ոյժով օժտուած կենդանի էութիւն մ'է որ իր տարածումին դէմ հակառակող ամէն բան կը նուաճէ... Անոր ընթերցումը (Շարունակութիւնը տես էջ 595)

ՆՈՐ ԱՒԵՏԱԲԵՐ

Բ. ՏԱՐԻ

ՀԱՆՐԱՊ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 21, 1929

ԹԻԻ 24

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Ս. ԳՐՔԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏԳԱՄԸ

Ս. Գրքը անապառելի գանձ մըն է, ամէն դասակարգէ, ամէն ազգէ, ամէն հասակէ մարդերու համար պատգամներ կան հոն: Կամայն մարդկութեան գիրքն է ան: Քանի մարդը կ'ապրի երկրիս վերայ՝ անիկայ միշտ պիտի կարդացուի: Առանց Ս. Գրքի մարդ մը, ընտանիք մը, ժողովուրդ մը բան մըն է, իսկ Ս. Գրքը կարդացող անոր համեմատ ապրող մը՝ բոլորովին տարբեր բան մըն է: Ս. Գրքի կորուստը կամ չգոյութիւնը անփոխարինելի է: Ս. Գրքի բովանդակութիւնը շատ ալիւզան նիւթերէ կը բաղկանայ. ան կը պարունակէ պատմութիւն, որ ամենաարժանահաւատ աղբիւր մը նկատուած է պատմական ուսումնասիրութեան մէջ: Հետիոտը, մարդարանը, պատմարանը ահագին զանձեր կը գտնեն հոն: Բայց մենք պատմութիւն սորվելու համար չենք կարգարկայն: Ս. Գրքը պատմութեան դասագիրք մը չէ: Ս. Գրքը կը պարունակէ գիտական ծանօթութիւններ և գաղափարներ երկրարանութեան, աստղագիտութեան, աշխարհագրութեան, առողջապահութեան, կենդանաբանութեան, և յլնի մասին որոնք հաճոյքով կը կարգացուին նոյնիսկ գիտուններու կողմէն: Անոնք մեզի լոյս կուտան ժամանակակից գիտութեան մասին: Բայց մենք գիտութիւն ուսանելու համար չենք կարգարկ Ս. Գրքը: գիտութեան դասագիրք մը չէ ան, և ոչ ալ այդ նպատակաւ գրուած է: Բանաստեղծական գերազանցելի կտորներ կան Ս. Գրքին մէջ. ան-

նման գեղեցկութեամբ, պարզութեամբ, ուժգնութեամբ գրուած գրական անգին գոհարներ ամփոփուած են հոն: Դարեր շարունակ մեծ ու փոքր բանաստեղծներ և գրողներ անկէ ներշնչուած և անոր հետեւած են: Բայց մենք Քրիստոնեաներս Ս. Գրքը չենք կարգարկըրականութիւնը ուսումնասիրելու համար: Ս. Գրքը պատմական, գիտական, գրական, օրէնսգիտական մատենադարան մը ըլլալով հանդերձ ատկէ շատ աւելի բարձր բան մ'է. անիկա զուտ կրօնական գիրք մ'է, ուր արձանագրուած կը գտնենք գրական զանազան ձեւերով մարդուն հոգեւոր փորձառութիւնն ու վերելքը և Աստուծոյ յայտնութիւնները: Անոր նպատակն է մարդը առաջնորդել ոչ թէ իր պատմական և գիտական պրպտումներուն և խարխափումներուն մէջ այլ կենսատու հոգեւոր ճշմարտութեանց խուզարկումին մէջ: ան առաջնորդ մըն է մեզի՝ յայտնելով թէ ինչպէ՞ս և ինչո՞ւ ապրինք:

Բայց Ս. Գրքի բոլոր պատգամները կեդրոնական գերազոյն յայտնութեան մը առնչակից կը գտնուին: Առաջին նայուածքով իսկ կը տեսնուի թէ Ս. Գրքը երկու որոշ մասերէ, Հին և Նոր կտակարաններէ կը բաղկանայ, որոնք սերտօրէն իրարու կապուած են, այնպէս որ մէկը կտաւրելապէս հասկնալ կարենալու համար անհրաժեշտ է միւսին ալ ուսումնասիրութիւնը: Հին կտակարանի բոլոր պատգամները մէջ մէկ յուսանիչներ են ապագայ գերազոյն

յայտնութեան: Հինկապարանեան երկար դարեր պէտք էին անցնիլ որպէսզի ժամանակները լրանային երեւնալուն համար Անոր որ պիտի գար, Հին Կապարանի բոլոր գործիչները ճամբան շտկողներն էին գալիք Մեփային համար, մարգարէներու երկար շարքը դարերու տեւական ձայնն էր աւետելու ծագող Արեգակը: Նոր Կապարանը Հինին լրումն է (Մատթ. 5. 17), «Օրէնքին վախճանը Քրիստոս է» (Հովմ. 10. 4), կ'ըսէ Պողոս:

Ահա այսպէս որոշ կերպով կը տեսնուի թէ կեդրոնական անձ մը կայ որուն կը մատնանշէ Հին Կապարանը, և որուն մասին կը քարոզէ Նոր Կապարանը: Բոլոր պատգամներն ու պատգամաբերները, բոլոր անձերն ու անցքերը կը դառնան մէկ գերազոյն պատգամի շուրջը միայն, որն է Յիսուս Քրիստոս:

Քրիստոս: Հին Կապարանը կ'ըսէ «Քրիստոս պիտի գայ», Աւետարանը կ'ըսէ. «Քրիստոս եկաւ». առաքելական թուղթերը և Քրիստոնեայ Եկեղեցին կ'ըսեն. «Քրիստոս միշտ կենդանի է»: Առանց Յիսուս Քրիստոսի Հին և Նոր Կապարանները և Քրիստոնեայ Եկեղեցին անհասկնալի են. անոնք իրենց նշանակութիւնը կ'ստանան այդ Անձէն: Բոլոր Ս. Գրքի իրերն ու իրականութիւնները, գէպքերն ու գէմքերը, ճշմարտութիւններն ու վարդապետութիւնները գնահատելու, անոնց արժէքը ճշգիլու, զանոնք ըմբռնել կարենալու համար պէտք է Քրիստոսը ճանչնալ: Ս. Գրքի գերազոյն պատգամն է Յիսուս Քրիստոս, որուն հաղորդակից և անկէ ներշնչուող անձը ի վիճակի է լրիւ հասկնալու Աստուածաշունչը:

ՅՈՂՈՒԱԾՆԵՐ

Ս. ԳՐԷԻ ԱՆՆՄԱՆ ԱՐԺԷՔԸ

Ս. Գրքը կը սիրեմ. մանկութենէս ի վեր գայն կարգացած եմ և ամէն օր ալ գայն կը կարդամ: Եթէ զիրքերէն միայն մէկ հատը ընտրելու ստիպուիմ, առանց վարանելու Ս. Գրքը կ'ընտրեմ: Ուրֆայի բանալը գացած ատենս փոքրածաւալ Աւետարան մը հազուստիս մէջ զետեղեցի և միասին հոն տարի: Ուսանողութեանս միջոցին մեծ գոհոյութեամբ պլտիկ գումար մը խնայած էի, չոր գործածեցի յունական, երբայական և ասորի լեզուներով բնագիրներ, անոնց քերականութիւնները եւ բառարանները ծախու տունելու, փոխանակ կարգ մը գրաւիչ զիրքեր գնելու, եւ երբեք չեմ զղջացած այս ընելուս համար: Ս. Գրքը կեանքի համար այնքան անհրաժեշտ կ'զգայի որքան որ հացը կարեւոր կը նկատեմ մարմնի համար: Ժամանակ անցնելով գիրքերու արժէքը կրնայ նուազիլ,

բայց Ս. Գրքի արժէքը տեսական է: Ամէն ժամանակի համար, ամէն պարագային անիկա իր արժէքը կը պահէ: Անիկա աննման արժէք ունեցող գիրք մըն է: Ուրիշ երկեր անոր տեղը չեն կրնար լեցնել: Ս. Գրքը իր արժէքը մշտնջենապէս պիտի պահէ իբր մարդկութեան աննման գանձը:

Արդեօք ս'ըր կը գտնուի Ս. Գրքի այս արժէքին գաղտնիքը: Նախ՝ Ս. Գրքը հոգեւոր գիրք մըն է: Հոն պատմութիւն կայ, բայց անիկա հոգեւոր տեսակէտէն գրուած է: Արձակին եւ ոտանաւորին, քարոզին և աւակին, իմաստալից խօսքերուն եւ մեծ ճառերուն, մէկ խօսքով անոր բոլոր պարունակութեան տեսակէտը հոգեւոր է: Մարդը բարոյական տրարած մըն է և քանի հոգեւոր իրերը իրենց արժէքը կը պահեն, Ս. Գրքն ալ իր արժէքը պիտի պահէ:

Բայց Ս. Գիրքը հոգևոր մարդապետութեանց գիրքը չէ, այլ հոգևոր կեանքի եւ հոգևոր փորձառութեան: Անոր արժէքը կրնար փոխուիլ իթէ ան աստուածաբանական փիլիսոփայական գիրք եղած ըլլար: Բայց ան հոգևոր կեանքի գիրքն է: Մենք անոր մէջ ճշմարիտ կրօնական կեանքը կը գտնենք եւ ոչ թէ կրօնքին փիլիսոփայութիւնը: Այս տեսակէտէն նայելով Ս. Գիրքը իր սկիզբէն մինչեւ վերջը միութիւն մը կը կազմէ: Շրտակ է որ Ս. Գիրքը շատ մը գիրքեր կը պարունակէ, որոնք հազար տարուան միջոցին գրուած են. բայց բոլորին մէջ ալ հոգևոր կեանքը կը տեսնենք, որ իբր ոսկիէ շղթայ մը բոլորն ալ իրարու կը կապէ: Ինչ որ ալ ըսես Ծննդոց գրքին առաջին գլուխներուն աստուածաբանութեան, փիլիսոփայութեան, պատմութեան եւ վարդապետութեան մասին, անոր հոգևոր նշանակութիւնը կը մնայ: Աստուծոյ հանդէպ անհնազանդութիւնը մահ յառաջ կը բերէ, մեղքը կ'սպաննէ, արդարութիւնը կը կենդանացնէ: Ասիկա այսպէս է թէ՛ Ծննդոց գրքին մէջ եւ թէ՛ Յայտնութեան գրքին մէջ: Ասիկա այդ ժամանակներուն մէջ որչափ որ ճշմարիտ էր, այնչափ ճշմարիտ է նաեւ այսօր ի. դարուն մէջ: Այո՛, Ս. Գիրքը իբր կանոնագիրք մը նկատուի, մեր մասը որոշ համարի մը վրայ զնեւ եւ պնդուած որոշ գաղափար մը փաստելու ջանալ՝ Ս. Գիրքը սնալ գործածել է: Ահա այս պատճառաւ քրիստոնէութիւնը շատ մը հատուածներու բաժնուած է: Անեւ լաբիւրինթոսի մէջ կ'ընթաց, եթէ Ս. Գիրքը այս կերպով գործածես: Ս. Գիրքի գրութեանց մէջ տեսնուած միութիւնը այդպիսի միութիւն մը չէ երբեք: Ասիկա հոգևոր կեանքի միութիւնն է: «Բո՛Տէր Աստուածդ քու բոլոր սրտէդ սիրես, եւ քու գրացիդ՝ քու անձիդ պէս», խօսքը նոյնն է թէ՛ Մովսիսական Օրէնքի եւ թէ՛ Նոր կտակարանի մէջ: Ս. Գիրքի տար-

բեր մասերը իրենց վարդապետութեամբը, փիլիսոփայութեամբը, աստուածաբանութեամբը իրարմէ շատ կրնան տարբերիլ: Բայց Ս. Գիրքը ամբողջութիւն մը կը կազմէ երբ ան կը խօսի՝ մարդուն իր մէջ զգացած հոգևոր անօթութեան, ծարաւի եւ Աստուծոյ համար կարօտին մասին, եւ Աստուծոյ ինքզինքը յայտնելուն եւ տալուն մասին: «Աստուած շատ մասերով եւ շատ կերպերով խօսած է:» Ահա այս՝ Ս. Գիրք է: Մարդկութեան համար կա՞յ գանձ մը որ ասկէ աւելի մեծ ըլլայ:

Բայց կէտ մ'աւ: Ս. Գիրքի բարձրագոյն կէտը Յիսուս Քրիստոսն է: Ս. Գիրքի բոլոր պատմութեան, խօսքին եւ պատգամներուն նայած կէտը Յիսուսն է: Մարդու համար Աստուծոյ կատարելագոյն յայտնութիւնը Քրիստոսն է, եւ այդ Յայտնութիւնը անթերի եւ անարատ է: Արահամի կեանքը թերի է, եթէ նոյնիսկ անիկա հաւատքի հայր եղած ըլլայ: Մովսէս իր անկումները ունեցաւ, թէպէտ ան Աստուծոյ հետ երես առ երես կը տեսակցէր: Ամբողջ մարգարէներն ու սուրբերն ալ այսպէս են: Քրիստոս այս կերպով եզակի զէմք մըն է: Անիկա բիծէ կամ խորշումէ գերծ է: Անիկա զԱստուած փնտռող մարդ մը չէր, այլ մարդը փնտռող Աստուած էր: Յիսուսով Աստուած կը խօսի: Անիկա Աստուծոյ կատարելագոյն պատգամը եւ յայտնութիւնն է: Ս. Գիրքը ահա պատմութիւնն ու արձանագրութիւնն է այդ աստիճանական յայտնութեան, որ Արքահամէն, նոյնիսկ աւելի առաջուրնէ սկսելով Յիսուսի մէջ իր գազաթնակէտին կը հասնի: Մարդկութիւնը իր յառաջդիմական բոլոր քայլերը զէպի Յիսուս ուղղած է: Մենք զէպի իրեն կ'ընթանանք, բայց տակաւին որչափ հեռի ենք իրեն հասնելէ: Տակաւին Յիսուս ամենաբարձր կէտին վրայ կը կենայ: Անիկա տակաւին մեր առաջնորդն է: Մենք պէտք

ենք Յիսուսը հասկնալ ճշմարիտ կեանքը հասկնալու համար, մենք պէտք ունինք Աւետարաններու եւ Աւետանաներու ետե կեցող ամբողջ Ս. Գրքի՝ Յիսուսը շիտակ հասկնալու համար:

Ուստի, Ս. Գիրքը թանկագին է և իր արժէքը պիտի պահէ: Զանիկա անտե-

սել մեծագոյն գանձէն զրկուիլ է: Զանիկա սիրել, ըմբռնել և ընդունիլ կեանքի ճամբան գտնել է:

«Բու խօսքդ իմ ոտքերուս ճրագ է, ու իմ շաւիղներուս լոյս:» (Սաղմ. 119. 165):

Աթենք

ԼՈՒԹՖԻ ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ՊԵՏՔ Է ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԵԼ Ս. ԳԻՐՔԸ

Ինչո՞ւ մէկը պէտք է Ս. Գիրքով հետաքրքրուի: Տալիք առաջին պատասխանս սա է. քանզի ան քրիստոնեայ ընտանիքի մը մէջ ծնած է: Հայրս եկեղեցիի մը հովիւն էր, և ես չեմ յիշեր ժամանակ մը երբ ան մեր տան մէջ Ս. Գիրք կարդացած չ'ըլլայ: Առաջին անգամ ընտանեկան աղօթքին մէջ անոր կարդալուն վարժուեցայ. հայրս մասնաւոր միջոցներ գործածեց Ս. Գիրքը միզի հասկնալի և հետաքրքրական ընծայելու համար: Սաղմոսները և ուրիշ կտորները գոց սորվեցանք. մեծ հաճոյքով Ս. Գրքի հանելուկներ լուծեցինք. Ս. Գիրքի մէջ գտնուած մարդերու և տեղերու անուններով շինուած թուղթի խաղեր ունէինք. ամէն շաբաթ Կիրակնօրեայ Դպրոցի դասերը դպրոց երթալէ առաջ կը պատրաստէինք: Երբ մեծցայ և Ե. Ք. Զանից Ընկերութեան անդամ եղայ ընկերութեան ուխտին հաւատարիմ մնալով ամէն օր կանոնաւոր կերպով Ս. Գրքէն կտոր մը կը կարդայի: Երախտագիտական ջերմ զգացում ունիմ այս սովորութեան կանուխէն իմ մէջ կազմուելուն համար:

Այն եկեղեցին, որուն մէջ հայրս կը գտնուէր, շատ կարեւորութիւն կուտար Կիրակնօրեայ Դպրոցին մէջ Ս. Գիրքի ուսուցման կերպերուն: Ասոր մէկ պատճառը սա էր որ եկեղեցիի անդամներուն մէջ շատ մը համալսարանի փրօֆէսորներ կային: Համալսարանին նախապահը, օրէնսդիտական ճիւղին ուսուցչապետը,

երկրաբանութեան փրօֆէսորը և ևայլն Կիրակնօրեայ Դպրոցին մէջ կը դասաւանդէին. իսկ Կիրակնօրեայ Դպրոցին տնօրէնը հանրածանօթ ատամնարոյժ մըն էր: Կիրակնօրեայ Դպրոցին յաճախող մանուկներու և չափահասներու թիւը քարոզին ներկայ գտնուողներուն թիւէն աւելի էր: Յիշենք նաև թէ այս եկեղեցին Կիրակնօրեայ Դպրոցի համար շատ զրամ կը ծախսէր, և իր գործածութեան համար ամսական պրօշիւր կը հրատարակէր, որ իւրաքանչիւր դասի մասին ծանօթութիւններ և հարցումներ կը պարունակէր: Այս բոլորը նկատի առնելով կը տեսնուի թէ շատ բնական էր որ ևս Ս. Գիրքով հետաքրքրուէի:

Խնդիրը տարբեր հանգամանք մը չառաւ երբ աստուածաբանական դպրոցը մտայ, ուր տեսայ որ քրիստոնէական գաղափարներու կազմութեան համար Ս. Գիրքը հիմ կը պատրաստէր. ևս ալ ասոր համեմատ շարժեցայ. Աստուածաբանական դպրոցէն իմ ստացած ամէնէն օգտակար և տեսական օժանդակութիւնս եղած են Ս. Գրքի ուսումնասիրութեան մասին ծանօթութիւններն ու միթոսները: Մեր յարգած փրօֆէսորներէն մէկը (և մեր դպրոցին մէջ կա՞ր փրօֆէսոր մը զոր սրտով չէինք յարգել) իր մասին պատմեց թէ իր փափաքը Ս. Գիրքը Մր. Մուտիի չափ լաւ զիտնալ էր յունական եւրայական լեզուներու մէջ, երբ տակաւին երիտասարդ ուսուցիչ մ'էր: Դըպրոցին մէջ սորվեցանք թէ քարոզիչ մը

պէտք էր Ս. գրքի մասին կարելի ամէն բան գիտնալ: Ուսուցչական մարմինը, լրջօրէն կ'աշխատէր որ մենք մեզի Ս. Գիրքը չիտակ կերպով մեկնելու պատրաստուինք: Արդ զարմանալի պէտք չէ թուի որ Ս. Գիրքի ուսումնասիրութիւնը, մանաւանդ փորձաւորութեամբ հասկցուելէ և հաստատուելէ վերջ, մեզի համար բնական, գրասիւն և կարեւոր տեսնուած ըլլայ:

Ս. Գիրքը ինչպէ՞ս ուսումնասիրենք: Ամէնօրեայ կեանքին մէջ Ս. Գիրքէն բառ մը, նախադասութիւն մը, պատմութիւն մը մտքին մէջ մնալով, մըտաբերելով կամ էջերը դարձնելու ատեն տեսնուելով հոգեւոր կեանքը թէպէտ կրնայ սնունդ առնել, բայց Ս. գրքի այս կերպ գործածութեամբը անոր մասին շատ քիչ լոյս կ'ստանանք. բոլոր Ս. Գիրքը պէտք է ուսումնասիրութեան առարկայ դառնայ, ասոր համար պէտք ենք ուսումնասիրելու մեթոտներ ունենալ:

Ս. Գիրքը ուսումնասիրելով մենք պիտի սորվինք Աստուծոյ և մարդու մասին, երկուքին փոխ յարաբերութեանց և հոգեւոր կեանքի մասին: Ուստի մենք պէտք է հասկնանք ինչ որ ան կ'ըսէ, ասոր համար ալ մեր գիտցած լեզուով Ս. Գիրքը մեր ձեռքը պէտք է ունենանք: ԺՁ. դարու կրօնական բարեկարգութեան արդիւնքներէն մէկը եղաւ Ս. Գրքի ժողովրդին հասկնալի լեզուով թարգմանութիւնը և մարդոց յանձնումը: Այս կերպով ժողովուրդը առաջնորդուեցաւ Ս. Գրքի ընթերցանութեան: Եկեղեցիին մեծ գործերէն մէկն է մղել ժողովուրդը Ս. Գիրքը կարդալու և Ս. Գիրքը ամէն ցեղին տալ իր հասկցած լեզուով:

Երիտասարդ եղած ատենս հօրմէս հետեւեալ չորս կէտէրը սորվեցայ Ս. Գրքի ուսումնասիրութեան համար. 1) Ուսումնասիրելի հատուածին մէջ յիշուած բոլոր կէտերը, իրողութիւններն ու գաղափարները կարգով թուով զիջելով: Այս կը կազմէ ուսումնասիրու-

թեան նիւթը: 2) Քննէ՛ այս կէտերէն իւրաքանչիւրը եւ նշանակէ թուղթին վրայ անոնցմէ յառաջ եկած նոր ծանօթութիւնը կամ գաղափարը. այս կը կազմէ ուսումնասիրութեան արդիւնքը: 3) Բոլոր կէտերու եւ խորհրդածութիւններու մէկ ամփոփումը գրէ եւ այս կերպով ուսումնասիրութեան բոլոր արդիւնքը պահէ: 4) Խորհէ ուսումնասիրուած հատուածին գործնական կիրարկումին մասին եւ դարձեալ արդիւնքը գրէ: Ահա այս է Ս. Գրքի ուսումնասիրութեան համար շատ օգտակար գիտական մեթոտ մը որ կարճ կերպով կրկնելով սա է. 1) Իրողութիւններ. 2) Քննել. 3) ամփոփել. 4) կիրարկում: Կը փափաքէի վստահ ըլլալ թէ ամէն ընթերցող յիշեալ մեթոտը անձամբ պիտի գործածէ: Այս կը պահանջէ ժամանակ, կամեցողութիւն եւ յարատեւութիւն: Բայց կ'արժէ գործածել:

Բայց Ս. Գրքի ուսումնասիրութեան մէկը չ'օգտուիր առանց կարգ մը կէտերու գոյութեան: Առանց անկեղծ համակրութեան՝ Ս. Գիրքը քիչ կը հասկցուի: Առանց աղօթքի՝ հոգեւոր տեսիլքը տկար կը մնայ: Հասկնալու համար առանց ջանք կատարելու՝ ծածկեալ ճշմարտութիւնը երեւան չ'ելլեր: Առանց լուրջ խորհողութեան՝ ուսումնասիրութիւնը հարեւանցի կ'ըլլայ: Առանց ըսուածը կատարելու, իմաստը կատարելապէս չ'ըմբռնուիր: Եւ եթէ առանց հոգեւոր պատգամը նկատի առնելու ուրիշ երկրորդական տարրերու ուշադրութիւն կը տրուի, պէտք եղած կորովը, միտքութիւնը, քաջալերումը եւ հոգեւոր յայտնութիւնը չ'ստացուիր: Հոս Ս. Գիրք ունեցողներուն չ'մեծնալուն կամ հոգեւորապէս ցամաքելուն պատճառը պէտք է փնտռել յիշուած կէտերէն մէկուն մէջ:

Ս. Գիրքը թէպէտ շատ մը գիրքերէ կը բաղկանայ, բայց էապէս մէկ գիրք

կրնայ նկատուիլ ան, քանզի անոնց նպատակը մէկ է և հիմնական գաղափարները մէկ են: Հետեւեալը պէտք էնք Ս. Գիրքը իբր ամբողջութիւն մը կարգաւ և հասկնալ. Ինչպէս կարելի է այս: Կարգով կարգանք թէ ոչ ասկից կտոր մը անկից հատուած մը ուսումնասիրենք՝ մինչեւ որ բոլոր բովանդակութեան տեղեկանանք: Վկայութիւններով Ս. Գիրք մը շատ օգտակար է այս մասին: Ս. Գրքին տեղեկանալէ վերջ անոր վրայ ընդհանուր ակնարկ մը նետել շատ օգտակար է՝ իրողութիւնները կարգով յիշիլ կարենալու համար:

Նոր կտակարանին ամէն տարի, ամէն վեց ամիս, ամէն ամիս մէկ կամ աւելի անգամներ ընթերցումը շատ օգտակար սովորութիւն մ'է. քանզի այս կերպով անոր բոլոր գիրքերն ալ մտքին մէջ թաւալ կը մնան, եւ իրարու մասին ծանօթութիւններ կուտան: Քու Նոր կտակարանիդ բոլոր էջերը 30ով բաժնէ եւ մէկ ամսուան միջոցին քու կարգալիք էջերուդ թիւը կ'ունենաս: Հին կանոնի եւ յանձնարարութեան մը համեմատ ամբողջ Ս. Գրքին ընթերցումը մէկ տարուան մէջ կրնաս լինցնել ամէն օր զլուս մը եւ կիրակիներն ալ հինգ զլուս աւելէ կարգալով:

Ես անձամբ շատ օգտակար գտած եմ Ս. Գրքին մէկ գիրքը իբր ամբողջութիւն կարգաւ: Զօր օրինակ Մատթէոսի Աւետարանը ա՛ռ եւ կիրակի օր մը եւ իթէ կարելի է մէկ անգամէն բոլոր գիրքը կարդալ: Գիրքը խոստացուած թաղաւորին մասին է: Գրքին մէջ թագաւորին հրաշալի ծնունդէն սկսեալ կարգա՛ Անոր գործի սկսիլը, քարոզները եւ գործերը, յառաջացիր Անոր նախատեսեալ մատնումէն եւ խաչելութենէն մինչեւ Անոր յաղթանակը եւ յայտարարելը թէ բոլոր ոյժը իրեն տրուած է: Կամ Պօղոսի թուղթերէն մէկը ա՛ռ եւ

կարգաւ զայն նոյն կերպով: Այսպէս մէկը այնպիսի տպաւորութիւն մը պիտի ստանայ, զոր կարելի չէ ունէ ուրիշ կերպով ունենալ եւ զոր շուտով չը պիտի մոռնայ:

Ուրիշ օգտակար մեթոտ մըն է ուսումնասիրել որոշ գործնական նիւթի, մասնաւորապէս Նոր կտակարանի մէջէն: Ասոր համար պէտք է մասնաւոր Նոր կտակարան մը եւ գունաւոր մատիտ մը գործածել: Շատ նիւթեր կարելի է գտնել: Ամէնէն գործնական հոգններէն երկուքը յիշենք: Ուսումնասիրել 1) ինչ որ Յիսուսի մասին ըսուած է Աւետարաններէ գտա ուրիշ գիրքերու մէջ եւ 2) քրիստոնէական հոգեւոր փորձառութեան մասին նկարագրութիւնները: Այս նիւթերէն մէկը կամ ուրիշ մը ընտրուելէն վերջ բոլոր գիրքը պէտք է կարգացուի, նիւթին հետ յարաբերութիւն ունեցող ամէն մէկ նախագասութիւնը զրծելով: Ապա պէտք է նշանակուած մասերը ուշադրութեամբ վերստին ուսումնասիրել: Այսպիսի ուսումնասիրութիւն մը տարիներ կրնայ տեւել, բայց շատ թանկագին արդիւնքներ տալով:

Ս. Գիրքը հասկնալու մէջ մեծ լոյս կրնանք ստանալ ուրիշ քրիստոնեաներու անոր մասին զրաժները կարգալով: Դարերէ ի վեր հարիւրաւոր ուսեալ անկեղծ մարդիկ իրենք զիրենք նուիրած են Ս. Գրքի ուսումնասիրութեան, որուն իբր արդիւնքը անոնց կատարած գիւտերը գիրքերու մէջ պահուած են, այնպէս որ անոնք սեպականութիւնը դարձած են ունէ քրիստոնեային, որ զանոնք գնելու եւ կարգալու յոգնութիւնը յանձըն կ'առնէ:

Ամէն մէկ հաւատացեալ պէտք է իրեն համար Ս. Գիրքը կարգայ եւ հասկնայ: Ս. Գրքի մասին անհատական կարծիք ունենալու իրաւունքը հիմնական մէկ սկզբունքն էր Բարեկարգու-

թեան, երբեկեղեցիի փոխարէն Ս. Գիրքը հաւատքի կանոնը դարձաւ: Այս կը նշանակէ որ իմ գաղափարիս կազմութեան համար ես պատասխանատու եմ: Ուրիշները կրնան ինծի օգնել և առաջնորդել իմ խորհուրդներու մէջ, բայց անոնք ինծի համար խորհելու չեն: Իմ անձնական հոգեւոր կեանքիս սրբոյն համար ես պէտք է խորհիմ: Ես թողեալու չեմ որ սեւէ մէկը կրօնական խնդիր-

ներու մասին իշխէ իմ մտքիս կամ խղճիս վրայ:

Ս. Գրքի մասին ուրիշներու մեկնութիւնները կարդալով կամ լրսելով՝ պէտք ենք «ամէն բան փորձել և բարին ամուր բռնել»: Բայց մենք հոս Սուրբոյ մէջ շատ աւելի պէտք ունինք Ս. Գրքի մասին մթերուած ծանօթութեան զոր՝ Աստուած եկեղեցիին տուած է:

Ճ. Ի. ՄԷՐԻՆ

ՍԲ. ԳՐԲԻ ՀԵՂԻՆԱԿԸ

Ոեւէ գիրք կարդալէ առաջ շատ բնական է հարցնել թէ ո՞վ է անոր հեղինակը: Մեր երիտասարդներն ալ Ս. Գիրքը կարդալէն առաջ կը փափաքին անոր հեղինակը գիտնալ: Թէպէտ մենք ալ, ուրիշներու պէս, հակառակ մեր տկարութեան և շատ պարզ կերպով պիտի վկայենք մեր գիտցածներուն մասին, այսուհանդերձ երիտասարդները եթէ առանց պատասխանի սպասելու ուղղակի իրենք Ս. Գիրքը ուսումնասիրելու սկսէին Սամարացիներու նման իրենք ալ պիտի ըսէին. «Ասկէ ետեւ ոչ թէ քու խօսքիդ համար կը հաւատանք, վասնզի մենք մեզմէ... գիտենք:» Քանզի Ս. Գիրքը այնպիսի գիրք մըն է որ կրնայ ամէն գիտնալ ու գողին իր հեղինակը յայտնել: Այսու հանդերձ, խորհելով որ կրնանք ուսման օգնել, կրնանք ըսել՝ քե առեմ ո՞ր գայն անկեղծօրէն եւ Ս. Հոգւոյն հսկողութեան տակ կը կարգայ քե՛ Աստուածք եւ քե՛ մարդը կրնայ անոր իբր հեղինակը տեսնել:

Նախ Ս. ԳՐԲԻՆ ՀԵՂԻՆԱԿԸ ԱՍՏՈՒԱՅ Է: Նայէ անոր կազմութեան ձևին: Անիկա գիրք մը չէ, այլ 66 գիրքերէ բաղկացեալ պղտիկ մատենադարան մը: Անոր կազմութեան մէջ 40-50 տարբեր մարդեր բաժին ունեցած են: Անոր սկիզբին եւ վախճանին միջեւ մօտաւորապէս 1500 տարիներ անցած են:

Անիկա գիրք մըն է, որուն ծագումը գոյութիւն ունեցող ոեւէ պատմական գիրքէն՝ նոյնիսկ ամենահին նկատուող յունական բանաստեղծներէն, Հոմերոսի երկերէն, աւելի առաջ կը սկսի: Անոր բոլոր գրողներուն մէջ (Մովսէսն ու Պօղոսն ալ մէջը ըլլալով) կրնանք ըսել թէ չկայ մէկը որ գիտուն մը կարենայ նկատուիլ ներկայիս հասկցուածին համեմատ: Մեծամասնութիւնը հօտի ետեւէն առնուած, ծովեզերքէն կանչուած մաքսատուէն վերցուած՝ վրանագործ, մաքսային պաշտօնեայ եւ ձկնորս մարդեր էին: Ասոնցմէ ամէն մէկը զրած է միւսներէն բոլորովին անտեղեակ, տարբեր երկիրներու մէջ, տարբեր դարերուն եւ տարբեր պարագաներու տակ: Այսուհանդերձ անոնց հաւաքածոն կանոնաւոր գիրք մը կազմած է, որուն ըսկիզբը և վերջաւորութիւնը իրարու կը ներգաշնակին, և որ ընթերցողը կ'առաջնորդէ շատ մը պատուէրներէն մէկ պատուէրին, շատ մը մարգարէներէն մէկ Մարգարէին, շատ մը քահանայապետերէն մէկ Քահանայապետին, շատ մը թագաւորներէն մէկ Թագաւորին և զայն հինցած երկրէն վեր առնելով կը բարձրացնէ դէպի նոր երկիր մը: Արդ՝ ամէն ողջամիտ մարդ չի կրնար գնատուած չտեսնել անոր կազմութեան, և ա-

նոր նպատակակէտին հասնելուն մէջ :

Տես թէ ան ինչպէս կը ճառէ Աստուծոյ մասին: Աստուծոյ սիրոյն մասին, մեղքի հանգէպ Անոր զգուանքին և մեղաւորին հանգէպ գութին մասին, Անոր դարման մը գտնելու համար փոյթեռանդութեան մասին, մէկ խօսքով Աստուծոյ ներքին զգացումներուն մասին այնպէ՛ս կը խօսի և զէպքով այնպէ՛ս կը փաստէ թէ անկարելի է խորհիլ որ Աստուծոյ զատ ունէ մէկը զայն յայտնած ըլլայ: Ինչպէ՞ս մեզի համար կարելի է Աստուծոյ ներաշխարհը գիտնալ, երբ մենք մարդ ըլլալով հանգերձ չենք կըրնար մարդուն ներքին աշխարհը և ըզգացումները գիտնալ: «Բայց մենք Բըրիստոսի միտքն ունինք»: Ա. Կորնթ. 2. 16:

Մարդուն մասին անոր խօսածներուն նայէ: Այս գիրքը մարդուն ներսը կ'անդամազննէ և կը յայտնէ, մինչդեռ մարդը ինքն իրեն համար անլուծելի գաղտնիք մ'է: Անիկա կը յայտնէ մարդուն մէջ ծածկեալ բոլոր լաւ և գէշ կարողութիւններն ու ընդունակութիւնները, որոնք նոյն իսկ իրենց տիրոջ անծանօթ կը մընան: Ոչ մէկ գիրք անոր չափ չէ կըրցած մարդուն ծագումը բարձր՝ իսկնեղական ստորին ցուցնել: Ոչ մէկ գիրք մարդուն գեղեցկութիւնն ու տգեղութիւնը, ոյժն ու տկարութիւնը, խառնութիւնն ու յիմարութիւնը, անցեալն ու ապագան այնքա՛ն պարզ կերպով ցուցնել որքան Ս. Գիրքը: (Յով. 2. 24—25:) Ժամացոյցը շինողը գիտէ անոր ներքին գործարանները: Ուստի իրաւունք ունինք ըսելու՝ թէ այս գիրքը պէտք է զիս գիտցող և զիս ինծի յայտնել ուզող Անձին գործը ըլլայ:

Ուշագրութիւն ըրէ մեղի՛ փրկութեան միջոցին մասին անոր խօսածներուն: Մեղքը կ'արհամարհուի ուրիշ կրօնական գիրքերու մէջ, ուր իբր գարման անա-

սունի արիւնը կը ներկայացուի, և թողութեան համար մարդէն փոխարինուած թիւն կը պահանջուի: Բայց Ս. Գրքի չափ ոչ մէկ գիրք մեղքը չէ կըրցած տղիկ և մահացուցիչ պատկերացնել. ոչ մէկ կրօնք իբր գարման Աստուծային արիւն չէ կըրցած հայթայթել, և ձրի այսինքն միայն հաւատքով կարենալ ըստացուելուն մասին չէ կըրցած խօսիլ: Ուրիշ գիրքեր առ առաւելն աշխատել են մեղաւորը առաջնորդել՝ ներել տալու միջոցը գտնելու. բայց Ս. Գիրքը միջոցը կը ցուցնէ մարդը երբեք չմեղանչած յայտարարել տալու: Աստուծոյ համար այսչափ սուղ և մարդու համար այսչափ աման փրկութիւն մը միայն Աստուծոյ շնորհքը կրնայ ըլլալ:

Նկատի առ արդար կեանքի մասին անոր ըսածները: Թողութիւն ստանալէ վերջ սուրբ կարենալ մնալու հարցը աւելի պղտիկ խնդիր մը չէ քան ներքուլը: Մեղքը յօտել պէտք է այլ՝ արմատախիլ ընել: Ս. Գիրքը այս մասին ալ պաշտօնապէս կը յայտնէ թէ Ս. Հոգին մարդուն ներսը պիտի բնակի եւ Աստուծային կեանքը կարելի պիտի ընէ. ա՛լ Բրիստոս պիտի ըլլայ մարդուն մէջ ապրողը: Յով. 14. 23: Գաղ. 2. 20:

Նկատի առ Ս. Գրքի ոչ միայն խոստումը այլ նաեւ անոր գործադրութիւնը: Անհատներու հանգէպ անոր յարաբերութեան նկատմամբ «կրկին ծնած մարդեր» միայն Անգլիոյ մէջ չեն գրտնուիր, այլ ամէն տեղ և ամէն դարու մէջ անոնց վկայութիւնը մինչեւ աշխարհին ծայրը հասաւ: Եկեղեցին այսպիսի մարդերէ կազմուած ըլլալով հանգերձ՝ իբր զանոնք արտադրող գործարան մը կանգնուած է նաեւ: Այն որ զանոնք տեսնել կը փափաքի ամէն տեղ, թերեւ նոյնիսկ իր տանը մէջ կըրնայ տեսնել եւ վայելիլ:

Ազգերու հանդիպ անոր յարաբերութեան նկատմամբ անոր առաջին վկան Հայ ազգն

է, որ անոր կը պարտի իր բարբարոսութենէն զէպի քաղաքակրթութիւն զարծը, իրեն հաստակակց ազգերէն աւելի երկար ապրիլը, խղճին անսալու մէջ իբր աննման վարդապետ մը ճանչցուիլը: Ֆրանսական, Անգլիական, Գերմանական և նման ազգերը այս գրքին կը պարտին իրենց մէջ տեսնուած քիչ կամ շատ բոլոր քաղաքակրթութիւնը: Կա՞յ վայրենի ազգ մը որ ինքզինքը այս գրքին ազդեցութեան ենթարկած ըլլայ բայց գէպի քրիստոնէական քաղաքակրթութիւն չարժած չըլլայ: Ս. Գիրքը մինչեւ 1835 անձանթ էր Ֆիճի կղզիներուն մէջ. այդ տարին Ֆիճի լեզուին թարգմանուեցաւ անիկա. ներկայիս յիշեալ 80 կղզիներուն մէջ մէկ հատ իսկ կռապաշտ չկայ, և ժողովրդին հարիւրին եօթանասունը կիրակնօրեայ դպրոցներու կր յաճախէ: ԺԹ. դարուն սկիզբը Զեկանտայի Մասուրի ցեղը սովորութիւնն ունէր շատ կիներ առնելու: մանուկները զոհելու, դեւերուն պաշտելու և կը կատարէր ամէն տեսակ անբարոյութիւններն ու անգթութիւնները: Ընդհանուր սովորութիւն էր մարդուն մի ուտել եւ պատերազմի զաշտը ինկած թշնամիներուն արիւնը խմել: Անոնք իրենց նաւը նորոգելու համար եկող մարդերը սպաննած, անոնց միտը

կերած էին և նաւն ալ այրած էին: Բայց Ս. Գիրքի մուտքէն վերջ արկածեալ նաւէ մը ցամաք ելլող 200 հոգիները հիւրասիրեցին և սնուցին, իրենց այս ծառայութեան փոխարէն մատուցած դրամն ալ չընդունեցին: Ասոնք միայն օրինակներ են: Կատարեալ համարձակութեամբ կրնանք ըսել թէ ահաւասիկ միակ գիրքը որ կրնայ օգնել ամէն ազգին և ամէն անհատին: Ուստի զարմանալի չէ տեսնել թէ այս գրքին ընթերցողներուն թիւը տարիէ տարի կ'աւելնայ մինչդեռ ուրիշներունը կը նուազի: Ս. Գիրքը 1800ին միայն 30 լեզուներու թարգմանուած էր, իսկ հիմայ՝ 770 լեզուներու: Կա՞յ գիրք մը որ 400, 300, 200, 100 լեզուներու թարգմանուած ըլլայ: «Բրիտանոսի Ճամբորդութիւնը» անուն գիրքն է միայն որ 118 լեզուներու թարգմանուած է ամէնէն շատ Ս. Գրքին նմանած ըլլալուն համար:

Ուստի նկատի առնելով Ս. Գրքի նւապատակը, պարունակութիւնը և բարիքները մենք ալ կ'ըսենք. «Բոլոր Գիրքը Աստուծոյ շունչն է, և օգտակար է սորվեցնելու, յանդիմանելու, շտկելու և արդարութեան խրատելու համար» Բ. Տրմ. 3. 16:

(Շարունակելի)

Ս. Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՄԵԾ ՄԱՐԴԻԿ ԵՒ ՍԲ. ԳԻՐՔԸ

Սխալ է այն կարծիքը թէ Ս. Գիրքը տգէտներու, ակարներու, և կրօնամուկներու գիրքն է: Եւթէ գիտուն մը, ոյժի և հեղինակութեան տէր եղող մը պէտք չունի զայն կարդալու: Բայց ստորեւ պիտի տանք տշխարհի ամենածանօթ մեծ գէմքերէն ոմանց զաղափարները Ս. Գրքի մասին, ցուցնելու թէ Ս. Գիրքը մըշտունչնական պատգամ ունի ամէն զասակարգէ մարդերուն, ի մէջ այլոց զատուններուն, իշխաններուն, զբաղէտներուն,

բուն, փիլիսոփաներուն և զինուորականներուն:

Կէօթէ (1749—1842) գերման մեծագոյն բանաստեղծը, կ'ըսէ. «Ս. Գիրքը այնքա՛ն լեցուն է, որ ուրիշ ոեւէ մէկ գիրքէ աւելի մարդկային գործերու վրայ խորհելու համար նիւթ կուտայ... Ինծի գալով՝ ես զայն սիրեցի և զնահատեցի. քանզի իմ բարոյական զարգացումս գրեթէ միայն անոր կը պարտիմ...»

«Մտաւորական զարգացումը թող յա-

ռաջանայ, բնական գիտութիւնները աւելի ու աւելի թող խորունկնան: և ընդարձակուին. մարդկային միտքը թող ուզածին չափ ինքզինքը ընդլայնէ բայց Աւետարաններու մէջ յայտնուող քրիստոնէութեան բարոյական մշակութիւն բարձրութենէն անդին անցնիլ կտրելի չէ:» Թէ՛ օտար փառքը կ'ըսէ. Ս. Գրքը շատ զարմանալի երևոյթ մըն է (Ո՛ր տեսակետէն ալ նայիս անոր)... Գիրքերու այս հաւաքածոն ուրիշ ո՛ւրէ մէկ գիրքէն աւելի աշխարհիս վրայ տեղ չահած է: ...Անոր լուսաշողջող էջին վրայ արեւ երբեք մարը չի մտնէր: Անիկա կը մտնէ թէ՛ հասարակ մարդուն տնակը և թէ՛ թագաւորին պալատը: Անիկա գիտունին գրութեան մէկ մասը կը կազմէ, և թէ փողոցի խօսակցութեան զոյն կուտայ... Անիկա մարդոց առանձնատենակաները կը մտնէ, և կեանքի բոլոր խնդրութեան և տրտմութեան կը խառնուի...»

Թովմաս Գարլայլ (1795—1881) Անգլիացի նշանաւոր փիլիսոփայ զրազէտը, կ'ըսէ.

«Ամէնէն աղքատ հիւղակին մէջ մէկ Գիրք կայ, որուն մէջ մարդուն հոգին մի քանի հազար տարիներէ իվիւր լոյս և սնունդ, եւ իր մէջ է՛ն խոր եղողին մէկ թարգմանը գտած է. ո՛ւր տակաւին մինչեւ այսօր լաւ նայող աչքին կը ցուանայ գոյութեան գաղտնիքը, որ թէպէտ լուծուած չէ բայց յայտնուած եւ մարդաբան խորհրդանշուած է, որ թէպէտ արտաքին զգայարանք չի գոհացնէր բայց ներքին զգացողութիւնը կը զարթուցանէ, որ աւելի մեծ արդիւնք մըն է:»

Փրօֆ. Հրքսլի Անգլիոյ մեծ բնագէտ խորհողը կը վկայէ.—

«Նկատի առ սա մեծ պատմական իրողութիւնը թէ երեք դարերէ ի վեր այս գիրքը (Ս. Գրքը) Անգլիոյ պատմութեան մէջ բոլոր լաւագոյն և ազնուագոյն եզոզներու կեանքը շինած է,

թէ այն Բրիտանիոյ ազգային զիւցազնեկութիւնը եղած է, ծանօթ տոհմիկին եւ ռամիկին...»

Ճահ Լաք (1633—1704) ի, Անգլիացի հռչակաւոր փիլիսոփային, հարցուցին թէ ի՞նչ է է՛ն կարճ և է՛ն ապահով ճամբան քրիստոնէութեան մասին ճշմարիտ ծանօթութիւն մը ունենալու համար: Այս խորունկ միտքը սապէս պատասխանեց.—

«Ուսումնասիրէ Ս. Գրքը, մանաւանդ Նոր կտակարանը. հոն պարունակուած են յաւիտենական կեանքի խօսքերը: Անոր հեղինակը Աստուած է, անոր նպատակը՝ փրկութիւն...»

Սըր Ուոլթըր Սքաթ (1771—1832) Սկոթլանդի հռչակաւոր վիպասանը, իր մեռնիլէն մի քանի օր առաջ իր փեսայէն խնդրեց որ իրեն քիչ մը կարգայ: «Մըր գիրքէն կարդամ», հարցուց փեսան: «Հարցնել պէ՛տք է, մեկ զիտք կայ լիւայն», պատասխանեց Սքաթ, ակնարկելով Ս. Գրքին:

Սըր Իսահակ Նևտոն, (1642—1727) «մեծագոյն փիլիսոփան որուն համար ունէ մէկ դար կրնայ պարծենալ» իր պատանեկութենէն Ս. Գրքին մէկ ուսանողը եղած է: Երբ Տր. Հալլէ (Halley), նշանաւոր աստղագէտ մը, կը համարձակէր կրօնքի մասին անյարգալի կերպով խօսիլ, միշտ վայն կը յանդիմանէր ըսելով. «Ես այս բաները ուսումնասիրած եմ, բայց դուն՝ ոչ:»

Փասկալ (1632—1662) Ֆրանսացի քրիստոնեայ փիլիսոփան և ուսողագէտը սապէս կ'արտայայտուի.

«Նկատի առ Ս. Գրքի անսահման հրաշալիքը, անոր պարունակութեան մարդկային ամէն բանէ վեր վեհութիւնն ու մեծութիւնը, անոր ոճին հիանալի պարզութիւնը, այնպիսի ոճ մը որուն մէջ ոչ մէկ բան արուեստական է, եւ որ կը կրէ ճշմարտութեան անկասկածելի գրոշմը:»

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ս. ԳՐԲԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ
ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ծն. Խմբ. Ամերիկեան Պօրտ Ընկերու-
թիւնը և մանաւանդ Ամերիկեան Ս. Գրքի
Ընկերութիւնը և մասամբ Բրիտանական Ս.
Գրքի Ընկերութիւնը մեծ ըստին ունին Հա-
յերուս մէջ Ս. Գրքի տարածման հայերէն և
տաճկերէն լեզուներով: Այսպիսի ծառայու-
թեան մը համար, որուն համազգային բարե-
ւար ազդեցութիւնը անգնահատելի և անչա-
փելի է, հայութիւնը ընդ միշտ երախտագի-
տական զգացումներ կը տածէ: Մեր եկեղե-
ցիները բարի սովորութիւնն ունին այս Ըզ-
գացումը յայտնելու համար տարեկան նուէր-
ներ զրկել Ս. Գրքի Ընկերութեանց, և վըս-
տահ ենք թէ այս տարի եւս պիտի կրկ-
նեն աւելի լայն մասնակցութեամբ: Հետեւ-
եալ գրութիւնը, մեր խնդրանքին վրայ
ENCYCLOPAEDIA OF MISSIONSէն ընդօ-
րինակուելով յատկապէս թերթիս համար
յրկուած է վիէննայէն, Ամերիկեան Ս. Գրքի
Ընկերութեան Մերձաւոր Արեւելքի գործա-
կալութեան կողմանէ:

Բրիտանական Ս. Գրքի Ընկերու-
թեան խնդրանքին վրայ Զոհրապ անուն
հմուտ հայկաբանը 1821 ին կը ձեռնարկէ
Նոր Կտակարանը թարգմանելու ուղիսար-
հարար հայէրէնի, որ կը տպուի Փարի-
զի մէջ 1825ին: Այս՝ Վեր. Ծ. Պ. Էճըրի
կողմանէ կը սրբազրուի և 1842ին կը
հրատարակուի Իզմիրի մէջ: Միեւնոյն
ատեն Իզմիրի Ամերիկեան միսիօնարնե-
րէն Վեր. Ի. Րիկզ և Վեր. Ծ. Պ. Էճըր
սկսած էին Կտակարանի թարգմա-
նութեան, որ տպուած է Կ. Պոլսոյ մէջ
1845ին: Այս թարգմանութիւնը սըր-
բազրուած ձեւով մը շատ անգամներ
տպագրուած է, և տարբեր Ս. Գրքի ըն-
կերութիւններու կողմանէ հազարաւոր

օրինակներով տարածուած է: Այս
թարգմանութիւնը Տր. Րիկզի կողմանէ
անգամ մ'ալ սրբագրուած է և Նիւ Եօր-
քի մէջ Ամերիկեան Ս. Գրքի Ընկերու-
թեան կողմանէ հրատարակուած է: Երբ
կրթութիւնը կը տարածուի ժողովուր-
դին մէջ զօրաւոր միտում մը կը տես-
նուի գէպի հին լեզուով աւելի պարզ ձե-
ւերուն վերադառնալու: Ս. Գրքի լե-
զուն փոխուող ձեւին վերածելու համար
կարգ մը ջանքեր կը կատարուին և Տր.
Րիկզի վերհսկողութեան տակ նոր տը-
պագրութիւն մը կը հրատարակուի: Սա-
կայն տեսնուեցաւ որ կարգ մը շրջանե-
րը թէպէտ ընդունելութիւն գտաւ ան
բայց ուրիշ տեղեր անհասկնալի է.
և յարմար սեպուեցաւ սպասել մինչեւ
որ լեզուն հաստատուն և վերջնական
հանգամանք մը առնէ: Միեւնոյն ա-
տեն Գրաբառ Ս. Գրքի աժան տպագ-
րութիւններուն համար պահանջը աշն-
քան չափաւ, որ անոր պահանջում տա-
լու համար Կ. Պոլսոյ մէջ Տր. Րիկզէ
և խումբ մը ամենահմուտ հայ հայերե-
նագէտներէ բաղկացեալ յանձնախումբ
մը կազմուեցաւ որ մինչեւ հիմա հրա-
տարակուած տարբեր տպագրութիւնն ե-
րը իբր հիմ ընդունելով գրաբառ Ս.
Գրքը հրատարակէ: Ամերիկեան Ս.
Գրքի Ընկ. և Պատրիարքարանի միջեւ
եղած համաձայնութեան համեմատ այս
տպագրութիւնը կը կատարուի Երբայտ-
կան և Յունական բնագիրներու բաղդա-
տութեամբ, լուսանցքին մէջ ծանօթ ու-
ղերով Երբայտկան բնագրին և եօթա-
նասնից թարգմանութեան մէջ գտնուող
տարբերութիւնները:

ՍԲ. ԳԻՐՔԸ ՄԵԶԻ ԻՆՉՊԷՍ ՀԱՍԱԿ

Սբ. Գրքը մեզի տասնեակ դարերու
ընթացքին Աստուծոյ ներշնչելովը և
բազմաթիւ մարդոց ներշնչուած աշխա-
տանքովը հասած է: Անոր մինչեւ մեր

օրերը պահպանումը որքան որ գեր-
բնական նոյնքան ալ բնական միջոցնե-
րով եղած է: Տարբեր ժամանակներու
ընթացքին և այլազան պարագաներու

տակ ու որոշ տարբեր նպատակներու համար հեղինակուած այս սրբազան մատենանք՝ թէեւ բազմաթիւ մարդոց գործն է, բայց զանոնք գործի մղող ուժը Աստուած ինքըն է: Ինչպէս հիմա նոյնպէս և անցեալին մէջ ալ Աստուած նախապատուութիւն տուած է բնական միջոցներով իր կամքը արտայայտելու եղանակին, և այսպէս Անոր իմաստուն ու օրհնեալ կամքը եղած է մարդոց պարգեւած ձիրքերը օգտագործել իր նպատակին համար: Երկնաւոր Հայրը աճապարած չէ արտասովոր եղանակաւ եւ կամ հրաշքով մը երկինքէն Սբ. Գիրք մը գրելու, ինչ որ դիւրութեամբ կարելի է իրեն համար. սակայն Ան սպասած է համբերութեամբ մինչեւ որ մարդիկ հասունան, կրթուին և տակաւ առ տակաւ ի վիճակի ըլլան զոնք մասամբ մը իր կամքին մէկ մասը միայն հասկնալու եւ զայն արտայայտելու մեղի: Այսպէս Աստուած իբր կատարեալ դաստիարակ մը դարեր շարունակ իրեն հաճելի եղած միջոցը գործածած է ուրիշին միջոցաւ: Մինչեւ հիմա ալ Ան համբերած է և թոյլ կուտայ որ մարդիկ սխալներ գործեն եւ տկարութիւն ցոյց տան իր կամքը հասկնալու և իրագործելու, հերիք է որ անոնք իրենց կարելին ընեն լաւագոյն կերպով արտայայտելու այդ օրհնեալ կամքը իրենց սահմանափակ կարողութեանց և տկար ձիրքերուն թոյլ տուած չափովը:

Սբ. Գիրքը արդիւնքն է նախ և առաջ Աստուծոյ ներշնչման եղբայրամարդկային յղացման: Ան մէջ տեղ բերուած է Աստուածային յայտնութեամբ եւ մարդկային տեսիլքով: Անոր մէկ կողմը Աստուած կայ իսկ միւս կողմը մարդը վը կենայ: Անիկայ Սուրբ է Աստուածային ըլլալուն համար և նուիրական ու թանկագին է մեզի՝ մարդկային գիրք մը ըլլալուն համար: Անիկայ Աստուծոյ գիրքն է զբոլուած մարդոց միջոցաւ՝ մարդկութեան

գիրքը ըլլալու համար: Ահա այսպէս հասած է մեզի Սբ. Գիրքը:

Սբ. Գիրքը մեզի հասած է նաեւ իբր տմենակատարեալ գիրք մը: Անիկայ գիրք մը չէ այլ խտացած գրադարան՝ որ իր մէջ կը պարունակէ զանազան ձեւով գրականութիւն, արձակ եւ ոտանաւոր: Հոն կը հանգրիպուին կենսագրական գիծերու, — Յիսուսի, Պօղոսի և ուրիշներու: Պատմութիւն կայ այդ էջերուն մէջ ինչպէս Թագաւորաց և Մնացորդաց գրքերը ցոյց կուտան: Կայ նաեւ նամակագրութիւն Պօղոսի և ուրիշ առաքեալներու կողմէ գրուած: Յորայ գիրքը գեղեցիկ տրամախօսութիւն մըն է: Հոգեւոր պաշտամունքի յատուկ երգերու հաւաքածոյ մըն է Սաղմոսաց գիրքը: Նմանապէս առականերու ժողովածոյ մըն են Առակաց և Ժողովողի գրքերը: Այդ գիրքերը կը պարունակեն ազդարարութիւն ժողովուրդներու իրենց մեղքերուն համար, լաւագոյն քարոզներ, որպիսին է մարգարէութեանց գիրքերը: Եւ հոն կայ օրինաւոր գիրքեր Ղեւտացոյց գրքին նման: Սբ. Գիրքը մեզի հասած է իբր լաւագոյն գրականութեան գիրք մը իր շատ մը ձեւերով:

Նման գիրք մը, որպիսին է Սբ. Գիրքը, ոչ դիւրութեամբ և ոչ ալ կարճ ժամանակի մը ընթացքին չի կրնար գրուիլ, և դարեր ու նոյնիսկ մեր կարծածէն շատ աւելի երկար դարեր անցած են մինչեւ որ այս սրբազան մատենանք մեզի հասած է իր արդի ձեւովը: Անոր միայն զբոլութիւնը տեսած է 1300 է աւելի տարիներ, այսինքն Հին Կտակարանի առաջին գրուածքին, որ տեղի ունեցած է Քրիստոսէ 1200 տարի առաջ, եւ Նոր Կտակարանին վերջին գրքին միջև, որ գրուած է Քրիստոսէ 100 տարի վերջը, 13 դարերու ժամանակամիջոց մը կայ: Բայց այս գրքերու ոմանց գրուելէն առաջ անոնց պարունակութիւնը բազմա-

մաթիւ դարեր պահուած են անգիր կերպով: Օրինակի համար Աբրահամի Ուր քաղաքը ձգելուն պատմութիւնը, որ 2300 (Ք. Ա.) տեղի ունեցեր է, և Մովսէսի (1200 Ք. Ա.) միջեւ 1100 տարիներ կան: Աբրահամի, Իսահակի, Յակոբի և Յովսէփի պատմութիւնները դարեր շարունակ սերունդէ սերունդ բերանացի կերպով աւանդուելով պահուած է մինչեւ որ առաջին անգամ գրուած են: Ո՞վ գիտէ որքա՛ն բազմաթիւ դարեր անցած են Ադամի և Նոյի ժամանակներու պատմութեանց և անոնց գրի առնուելուն միջեւ: Աբ. Գիրքը առաջ անգիր կերպով (յոնէ անոր մէկ մասը) և վերջը իբր ձեռագիր պահուած է մինչեւ ժ. 2. դար, որմէ վերջը մինչեւ մեր օրերը ան մեզի հասած է տպագրուած ձեւով:

Ընդհանուր զիծերու մէջ այս եղած է Աբ. Գիրքի մեզի հասնելուն պատմութիւնը: Բայց Աբ. Մատեանին մէջ մուտք գտած ամէն մէկ գրքին և մասերուն պատմութիւնն ալ ինքնին շատ չահեկան է և օգտակար: Բանի որ Հին և Նոր Կտակարանին գիրքերը՝ միայն մէկ մասը կը կազմեն այդ բազմաթիւ գրքերուն որոնք գրուած են Հին և Նոր ուխտի ժամանակ, և որոնց մէկ մասը կորսուած է իսկ մնացեալին մէջէն ալ շատ զուշուած իսկ զուշուած զարեւելի և ընդհանուրին հաւանութեան արժանանալով գտուած և նուիրագործուած են: Ասոր ապացոյց ունինք 14 հատ Անկանոն կոչուած գիրքեր որոնք Հին և Նոր Կտակարանին մասը կազմեն և ընդունուած են Լատին, Յուն և Հայ եկեղեցիներու կողմէ: Նաեւ տես. Թուոց 21. 14—15: Յեսու 10. 12—13: Ա. Թագաւորաց 10. 25. Բ. Թագ. 4. 32, 11. 41: Ա. Մնացորդաց 27. 24, 29. 29: Բ. Մնացորդաց 9. 29, 12. 15, 20. 34 և 33. 19: Նաեւ Նոր Կտակարանին Ղուկ. 1. 1—2: Ա. Կորն. 5. 9: Եւ Կող. 4. 16: Այս համարները ցոյց կուտան թէ որքան զըր-

քեր կամ կորսուած են և կամ ալ որոշ նպատակաւ զանց առնուած են Սբ. գրքին մաս կազմելու համար:

Նոր Կտակարանի գրուելէն առաջ քրիստոնեաները իրենց ձեռքին մէջ ունէին Հին Կտակարանը, զոր Հրեաներէն ժառանգած էին իբր պատրաստ Սբ. Գիրք մը: Բայց Հրեաներու Կրօնական պատմութեան մէջ Սբ. մատեանին հոլովոյթը բաւական երկար ժամանակ զբաւած է: Կ'երեւի թէ այդ սուրբ գրքերուն և պատգամներուն հեղինակները շատ համեստ գտնուած են, և թէեւ իրենց գրուածքին պարունակութիւնը սուրբ եղած է բայց իրենք երբեք իրենց գրքերը Սբ. Մատեանին մէջ մտցնելու յաւակնոտութիւնը ունեցած չեն: Հըրեաները Սուրբ ընդունած չեն այդ գրքերը անոնց գրուած ժամանակը եւ ոչ ալ զրոգները այդ նպատակը ունեցած են, բայց այդ գրքերուն հեղինակները յանձնած են իրենց գրութիւնը նախ Աստուծոյ հոգածութեան, որուն ներշնչումով իրենք գրած էին, երկրորդ մարդկային խղճմտանքին և զարեւելի վաւերացումին: Այս իրողութիւնը ի յայտ կուգայ Հրեաներու Աբ. Գրքի տուած անունէն. անոնք Սբ. Գիրք անունը չին գործածեր Հին Կտակարանին համար, այլ երեք բառերով կը կոչեն զայն, այսինքն Օրէնք, Մարգարիտներ, և Գրքեր: Այս երեք բառերը Հրեաներուն համար երեք որոշ հանգրուաններ են ներշնչումի պատմութեան մէջ: Անոնք նախապատ-

Օրէնքը, որ Հին Կտակարանի առաջին հինգ գիրքերը կը պարունակէ, հանգիստորապէս բոլոր Հրեաներուն կողմէ նուիրագործուած և ընդունուած է Եզրասի ժամանակ (Ն. Ք.) 444ին

(տես Նէհմեայ 8-10 գլուխները:) Մինչեւ հիմայ ալ Սամարացիները, որ այդ ժամանակ դեռ զատուած չէին, այդ հինգ գրքերէն զատ ոչ մէկ գիրք չեն ընդունիր եւ կը մերժեն բոլոր վերջէն կատարուած նուիրագործումները: Անկէ վերջը տակաւ առ տակաւ ընդունած են (մինչեւ երրորդ դարու վերջը) Մարգարէները, որ Յեսուայ, Դատաւորաց, Թագաւորաց չորս գրքերը, Եսայեայ, Իրեմիայ, Եղեկիէլի եւ 12 փոքր մարգարէներու գիրքերը կը պարունակէ:

Ամենավերջը «Գրքերու» նուիրագործումը տեղի ունեցած է, որ մինչեւ Բերիստոսի ժամանակներուն կը հասնի: Հրէական մատեանին այս մասը կը պարունակէ Սաղմոսաց, Առակաց, Յոբի, Երգ Երգոց, Հոռութի, Երեմիայի, Ժողովողի, Եսթերի, Դանիէլի, Եզրասի, Նէեմիայի եւ Մնացորդաց գրքերը: Ահա այս է Հրէական Հին Կտակարանին գրքերուն շարքը: Եւ նոյնիսկ Բերիստոսէ 100 տարի վերջը Երգ Երգոցի, Ժողովողի եւ Եսթերի գրքերուն մասին համաձայնութիւն մը չի կար եւ միայն Ճամնեայի եւ կամ Եսթերի մէջ գումարուած Բարբիներու Սինոտը զանոնք ալ հռչակեց իբր Սբ. Գրքի մաս կազմող կանոնական գիրքեր: Բերիստոսէ 100 տարի վերջը գոյուեցաւ Հին Կտակարանին նուիրագործման պատմութիւնը վերջնականապէս:

Նոր Կտակարանին նուիրագործումը այսքան երկար ժամանակի պէտք ունեցած չէ, դարձեալ ալ հազիւ 397 թուին Կարկեգոնի մէջ հաւաքուած եկեղեցական ընդհանոր ժողովին որոշումով Նոր Կտակարանին 27 գրքերը նուիրագործուած են: Այս եղած է իր ամփոփ գիծերուն մէջ Հին եւ Նոր Կտակարանին գրքերուն նուիրագործման պատմութիւնը: Ասոնք միայն նուիրագործուած եւ սուրբ համարուած են մարգոց կողմանէ, որովհետեւ անոնք նախ եւ առաջ Աստուծոյ նուիրագործումի դրոշմը կրած են: Աստուած այսպէս այլազան միջոցներով պահած ու նուիրագործած է իր խօսքը եւ մեզի հասցուցած է: Բայց Սբ. Գիրքը մեզի հասած չի նկատուիր եթէ անոր պարունակութիւնը մեզ ալ չներշնչէր, չխանդավառէր հաւատքի սուրբ պատեւագովը պատեւագովու, եւ արգարութեան ու ճշմարտութեան ճամբայէն երթալու համար, եթէ Անոր էջերուն մէջ ի յայտ բերուած լոյսը մեզ չի լուսաւորէր եւ յաւիտեանական կեանքով չի լինէր: Կարգացէք զայն ճշմարտութեան եւ կեանքի ծարաւի հոգիով եւ այն ստեղծանոր մէջ յայտնուած փրկութեան իշխանը մեր մտքերը պիտի բանայ Սբ. Մատեանը հասկնալու համար, ինչպէս ժամանակին բացաւ աշակերտներուն միտքը:

Պէյրուք

Յ. ԱՐԳԱՐԵԱՆ

ԱՌ ԲԱՐԵԿԱՄ ԻՄ ՊԱՇՏԵԼԻ

Պաշտելի եւ դուն ինծի ո՛վ բարեկամ իմ հիւանալի, զի կեանք եւ շնորհք կուտաս ամէն անոր որ քեզ կ'ընդունի:

Դուն բարեկամ ես ամէնուն, աղքատին, հարուստին, տգէտին, գիտունին տկարին, զօրաւորին. ամէն լեզուէ կը խօսիս, բոլոր ազգեր քեզի կը կարօտին:

Վեհաշուք ես, թագաւորներու պա-

շտներուն մէջ կը հիւրասիրուիս, բայց միեւնոյն ատեն հեղ եւ խոնարհ ես, աղքատին խրճիթին մէջ ալ կը բնակիս:

Քաջ եւ անվեհեր ես. անհաւատարիմ չար իշխանները անաշտութեամբ կը յանդիմանես. միանգամայն քաղցր եւ խրախուսիչ եւ բոլոր անոնց՝ որ ճշմարտութիւնը կը սիրեն եւ կը փնտռեն, ու

պարտաճանաչ, ուղղամիտ և հեզ են:

Դուռն կենսատու ճշմարտութեանց շտեմարանն ես անծայրածիր. քու մէջդ են բանալիները յաւիտենական կեանքի և փրկութեան: Դուռն հիմն ու կեդրոնն ես միութեան, խաղաղութեան, անկեղծ սիրոյ և համերաշխութեան, որոնք գիւրաւ կ'իրականանան քեզի հպատակողներուն յաւիտեան:

Քու մէջդ է որ սպաւորը եւ նեղեալը լաւագոյն միութարութիւնը կը գլուխեն. զի դուռն զօրավիգ ես տկարներուն անոնց ցաւը և տառապանքը գէթ կը թեթեւցնես և զիրարատար կ'ընես: Նաեւ դուռն ես վստահելի առաջնորդ անփորձ երիտասարդին և խեղճ մոլորածին, գաւազան ծերերուն և ուղեցոյց ամէնուն:

Ինքզինքդ կ'արտայայտես միշտ 66 խորիմաստ և անոյշ երգերով ընդամէնը 1169 տուններէ բաղկացած, որոնք «Օգտակար են սորվեցնելու, յանդիմանելու շտկելու և արդարութեան խրատելու համար, որպէսզի Աստուծոյ մարդը կատարեալ ըլլայ ամէն բարի գործերու պատրաստուած»:

Քեզ չեն ընդունիր միայն անոնք՝ որ չար են, կամ ըմբոստ, կամ իմաստակ, կամ ամբարտաւան. քանզի անոնք չեն ուզեր հրաժարիլ մեղքէն, որ կ'առաջ-

նորդէ զիրենք դէպի անդունդը մահուան:

Ձարերը քեզ հալածած են միշտ դարերու ընթացքին, արդար և անաչառ վճիռէդ ազատ զդալու համար, և փորձած են անունդ ջնջել իսպառ. նոյնպէս կը հալածեն քեզ նաեւ այսօր: Բայց փառք Աստուծոյ, գէթ ընտրեալներու սիրոյն համար, պիտի մնաս մինչեւ աշխարհի վերջը՝ անսասան, անփոփոխ, անյաղութիւի և զօրաւոր:

Հոգւոյս թշնամին է ան որ կը ձգտի զիս հեռացնել քեզմէ, լուսեղէն հրեշտակի կերպարանքով ալ ըլլայ ան...: Ձեմ վարանիր սակայն ըսելու անոր «Ետիս գնա, ո՛վ սագան»:

Եթէ զիս լքէ աշխարհն համայն ու բարեկամներ և սիրելիներ ըլլան խիտ և դաժան. առանձին չեմ գգար ինքզինքը՝ բնաւ, երբոր ըլլաս ինչ անբաժան:

Յօժար եմ զոհելու աշխարհային հոճոյքներս և ամէն բանն իմին, սիրոյն համար պահպանութեան բարեկամութեանդ թանկագին:

Ընթերցողը անշուշտ կը հասկնայ թէ ո՛վ ես դուռն և ի՞նչ է քու անունդ: Զերմ մաղթանքս է որ դուռն գրաւես սիրսն ամէնուն, — Ով բարեկամ իմ պաշտելի: Գանիրե Հ. Գ. ՈՒԶՈՒՆՊՕՂՈՍԵՆՆ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հալէպի Առաջնորդ Տ. Արտաւազգ Եպիս. Սիւրմէեան ազնիւ բարեացակամութիւնը ունեցաւ պատասխանելու Հայ Առաք. Եկեղեցիին մասին մեր ըրած հարցումներուն, մասնաւոր տեսակցութեան մը առթիւ, զոր կուտանք ըստօրեւ:

1.— Քանի՞ թեմերու կը բաժնուի ներկայիս, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը:

— Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան անմիջական իրաւասութեան տակ ներկայիս կը գտնուին չորս Առաջնորդութիւն-

ներ, Հալէպի, Պէյրութի, Դամասկոսի և Կիպրոսի: Կիլիկեան չորս եպիսկոպոսներ կը մնան այս չորս կեդրոններու մէջ: Ս. Կաթողիկոսը վերջերս ձեռնարկած էր կազմակերպելու նոյնպէս Անտիոքի թեմը, որ անցեալին եղած էր կարեւոր վիճակ մը և որ Կիլիկեան կոտորածէն վերջ կորսնցուցած էր իր երբեմնի կարեւորութիւնը:

2.— Ժառանգաւորաց վարժարան մը բանալու ձեռնարկը ի՞նչ վիճակի մէջ է ներկայիս:

— Կիլիկեան չորս հինգ թեմերու հա-

մար անհրաժեշտ պէտք կայ կուսակրօն և ամուսնացեալ քահանաներու, առաջինները կրթական և վարչական աշխատութեանց, իսկ երկրորդը հոգեւոր պէտքերու մատակարարութեան համար: Էջմիածնի Դէորդեան Հոգեւոր Ճեմարանն ու Արմաշի Դպրանոցը տարիներէ ի վեր գոյութիւն չունին: Երուսաղէմ միայն կը պահէ իր ժառանգաւորաց վարժարանը, որուն ընթացաւարտները հազիւ թէ պիտի բաւեն Ս. Յակոբայ Մայրավանքի պէտքերուն: Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Աթոռի վերակազմութեան մասին երբ առաջին խորհրդակցութիւնները սկսան և առաջին թղթակցութիւնները հասան, ամէնուն բաղձանքն էր որ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը իր քով ունենայ նաեւ Հոգեւոր վարժարան մը, իր թեմերուն համար եկեղեցական պատրաստելու: Շատեր, Սուրիոյ, Պաղեստինի հետ սահմանակից ըլլալը նկատի առնելով, ուզած էին Կիլիկիոյ Աթոռին պէտք եղած եկեղեցականներու պատրաստութիւնն ալ Երուսաղէմի յանձնել: Իմ կարծիքովս ճիշդ չէ այս մտածումը. իւրաքանչիւր հոգեւոր Աթոռի յատուկ եկեղեցականներու նկարագիրը պէտք է պատրաստուի ուղղակի Աթոռին մէջ եւ անոր շունչին տակ: Որպէս զի միտքս աւելի կարենամ բացատրել, այսքանը ըսեմ որ ես մեծ տարբերութիւն տեսած եմ էջմիածնական, Արմաշական, Սաղիմական և Կիլիկեան միաբաններու միջեւ, թէեւ ասոնք բոլորն ալ միեւնոյն վեղարը կը կրեն: Եթէ ճշդութիւն. Կաթողիկոսին Պէյրութ հաստատուիլը, հոն պիտի բացուի նաեւ ժառանգաւորաց մը, հիմակուհիմա քանի չափ աշակերտներով. ուրախ եմ որ Կիլիկեան Դպրանոցի մը հիմնարկութեան համար Նիւ Եօրքի մէջ լուրջ հետաքրքրութիւն ցոյց կը տրուի և Հայ ու Ամերիկացի խիստ ծանօթ անձեր, կը խորհին նոյնիսկ Դպրանոցի տնտեսականն ալ ապահովել:—

3. — Հալէպի մէջ Հայ Եկեղեցւոյ յատուկ Կիրակնօրեայ Դպրոցներու բացումը ծանուցուեցաւ. ցարդ քանի՞ դպրոց բացուած է և ո՞րքան աշակերտ կը յաճախեն:

— Առաջնորդարանի խնդրանքին վերայ Նիւ Եօրքի Համազգային Կիրակնօրեայ Դպրոցներու Կեդրոնը փափաքյայտնեց որ Պր. Լեւոն Ա. Զէնեան Սուրիայի և ստանձնէ Հայ Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ Դպրոցներու Ընդ. Տեսչութիւնը: Պր. Զէնեան չորս ամիսներէ ի վեր ձեռնարկած է գործի, ուղղակի մեր Վերատեսչութեան տակ և առաջին գործը եղաւ Երեք ամսուան շրջանի մը մէջ պատրաստել երկսեռ ուսուցիչներ, իր Կիրակնօրեայ Դպրոցներու դասախօս, օժանդակելու Պր. Զէնեանի: Գործի այդ առաջին և հիմնական մասը լըրացած ըլլալով, ամիսէ մը ի վեր Առաջնորդարանի շրջաբակին մէջ բացուած է առաջին Կիրակնօրեայ Դպրոցը, ուր կը յաճախեն հինգ հարիւր երկսեռ մանուկներ: Կըրնամ հաւաստել որ այս ձեռնարկը մեծ ոգեւորութիւն բերաւ ծնողներու մէջ և մայրեր կ'աճապարեն իրենց զաւակը առաջին անգամ արձանագրելու:

4. — Հայ Աւետարանական եկեղեցիի հետ ոեւէ գործակցութիւն կարելի կը նկատէ՞ք և ի՞նչ կերպով:—

— Ինչպէս ամէն եկեղեցիի հետ, այնպէս ալ Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ հետ ոեւէ գործակցութիւն անկարելի չէ, որովհետեւ ամէն տեղ, և ամէն ժամանակ այդ գործակցութիւնը գոյութիւն ունի:

Հալէպէ դուրս, ուր որ գտնուած եմ, ունեցած եմ գործակցութիւն Հայ Բողոքականաց հետ: Հոս ալ նոյնը ունենալու փափաքով կ'ապաստեմ լաւագոյն պատեհութեան մը: Կը հաւատամ որ ոեւէ եղանակաւ գործակցութիւն մը կը կատարուի, ամէն մէկ առպարէզի մէջ, իրարու պաշտօնարարելիքներու հետ:—

(Շարունակիւ աչ 578 հե)

ես երբեք զանց չեմ առներ, եւ ամէն օր նոր հաճոյքով կը կարգամ զայն:»

Մահաթմա Կանտի Հնդկաստանի ներկայ ազգային հերոսը որ աշխարհընդհակ զէմք մը դարձաւ վերջին տարիներուս, Ս. Գրքի կանոնաւոր ընթերցողն է, եւ թէպէտ ինքզինքը քրիստոնեայ չի կոչեր՝ համարձակօրէն կը խոստովանի ինչ որ Ս. Գրքի կը պարտի. «պատահած է որ ես չեմ գիտցած թէ որ կողմ պէտք է դառնամ», կ'ըսէ ոչ—քըրիստոնեայ Հնդկի ազգային գործիչը, «բայց ես Ս. Գրքին մանաւանդ նոր Կտակարանի զիմեցի, եւ անոր պատգամէն ստացայ ոյժ ու կորով:»

Օր մը Չարլս Տիքընզի —որ աշխարհի մեծագոյն վիպասաններէն մէկն է— հարցոցին թէ գրականութեան ամէնէն հոգեշարժ պատմութիւնը ո՞րն է: «Անառակ Որդին», պատասխանեց ան:

Ուրիշ մէկը Դօլէրիճի, Անգղիացի բանաստեղծին, հարցոց թէ գրականութեան ամէնէն ճոխ կտորը ո՞րն է. «Մատթէոսի Աւետարանին Ե. Գլխին Ա. 16 համարները», ըսաւ մեծ գրագէտը:

Ամերիկացի նշանաւոր բեմասաց եւ պետական մարզ Տ. Ուէպթըր անգամ մը ըսաւ. «Մարդուն եղբայրութեան մասին կանոններու մեծագոյն օրինական հաւաքածոն Լեբան Քարողն է: Իմ սննդ եւ խորհուրդներուս մէջ եթէ ոեւէ յանձնարարելի բան մը կայ, ես զայն կը պարտիմ ծնողքիս, որոնք կանուխէն իմ մէջս Ս. Գրքի սէրը դրին:»

Իտալիոյ մէջ կին մը շրջիկ Ս. Գրքի ծախողի մը կը մօտենայ եւ կ'ըսէ. «Յիսուսի մասին խօսող զիրք մը ունի՞ր նոր Կտակարան անունով:» «Այո, անշուշտ. աշխարհի լաւագոյն գիրքն է ան»: Կ'ըսէ գրածախը: «Այո, անոր

չատ լաւ կը հաւատամ. իմ զրացիս անկէ հատ մը ունի, եւ անոր կարգալուծ մտիկ ըրած եմ: Սյգ գիրքը կատարելապէս փոխեց զայն: Ան ա'լ չ'երդնուր, չի խմեր եւ իր կինը չի ծեծեր: Ես ալ իմ էրիկիս համար օրինակ մը կ'ուզեմ ծախու առնել:»

ՎԻՃԱԿԱԳԻՐԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Ս. Գրքը թարգմանուած է,—

10 լեզուներու մինչեւ թ. դարուն վերջը: 50 լեզուներու ԺԲ-ԺԸ դարերու միջոցին

815 լեզուներու ԺԹ. դարէն ի վեր ընդամէնը 886 լեզուներու մինչեւ 1929:

Տասէ աւելի Ս. Գրքի ընկերութիւններ կան որոնց մեծագոյններն են Բրիտանական Ս. Գրքի Ընկերութիւնը եւ Ամերիկեան Ս. Գրքի Ընկերութիւնը: Ասոնցմէ ետքը մեծագոյնն է Սկովտականը:

Հրատարակուած Ս. Գրքերու եւ մասերու թիւը.—

11,399,540, 1929ի միջոցին, Բրիտանականի կողմէ

4,134,440, 1928ի միջոցին, Սկովտականի կողմէ,

1928ի միջոցին բոլոր Ս. Գրքի ընկերութիւններու կողմանէ հրատարակուած հատորներու թիւն է 36.5 միլիոն, այսինքն ամէն օր 100,000 հատոր:

Բրիտանական Ս. Գրքի Ընկերութիւնը իր հաստատութեան թուականէն, 1804էն ի վեր 397 միլիոն հատոր հրատարակած է:

Չինաստանի մէջ 4 միլիոնէ աւելի Ս. Գրքի հատորներ ցրուած են 1928ին մէջ:

Բրիտանական Ընկերութեան Եգիպտոսի գործակալութեան չըջանալին մէջ (Եգիպտոս, Սուտան, Եթովպիա, Իրաք, Սուրիա, Արաբիա, Պաղեստին) ցրուած են 90 լեզուներով 145,373 հատորներ, որոնց 1717ը հայերէն լեզուով: Սուրիոյ մէջ ցրուածներուն թիւն է, 1928ի մէջ, 14,377:

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ուրախութեամբ կ'իմանանք ՚ր Վեր. Մ. Փափազեան, Ֆրէզնոյի Հայ Ժող. Եկեղեցիի հովիւը, Ամերիկայէն ճամբայ ելած է զէպի Սուրբա, ուր մօտ օրէն հասած պիտի ըլլայ ճամբուն վրայ տարբեր երկրներու Հայ Աւետ. Եկեղեցիները այցելիլէ վերջ:

Հալէպի Դոլէճի գետինը գնելու, անոր սեպհականութիւնը փոխանցել տալու և հոն ջրհոր մը փորել տալու համար մինչև հիմա մօտ 265 Օսմ. ոսկի ծախսուած է: Եւ նուիրատուութեանց ընդհանուր գումարը 200 Օսմ. ոսկիէն աւելի եղած է:

Մերձ. Արեւելքի Միջազգային Միսիօնարական Միութեան Եգիպտոսի Շրջանին նախաձեռնութեամբ եւ միայն այդ շրջանին համար կարևոր մեծ ժողով մը

եղած է Գահիրէի մէջ... ընդհանուր նիւթ ունենալով «Աւետարանչութիւնը եւ Արեւելքի Քրիստոնեայ Եկեղեցիները» Փրօֆ. Լ. Լեւոնեանի երկիցս խօսելու տօրի թարուած է նախասահմանաւորութիւնը չուրջ:

Հալէպի Ազգիկիյէի Հայ Աւետ. Եկեղեցիին շէնքը այս ամիս բարեկարգուած է իւր քարակաւ լոյսով, որուն համար ծախսուած է 66 Օսմ. ոսկի, Տօքթ. Ա. Ալթունեան այս նպատակաւ նուիրած է 30 Օսմ. ոսկի:

Դեկտ. 21ին, Շաբաթ օր, Պէյրութի մէջ Տօքթ. Սլեքսան Պէյճեան, զաւակը Փրօֆ. Զ. Պէյճեանի եւ Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի ուսուցիչներէն, ամուսնացած է Սր. Ռօզին Յ. Գալֆահանի հետ, զուտօրը Տօքթ. Յ. Գալֆահանի: Մեր սրտագին շնորհաւորումները:

ԲՍԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԷ՝ “ՆՈՐ ԱՒԵՏԱԲԵՐ,,Ի.

ՏԱՐԱԾԷ՝ “ՆՈՐ ԱՒԵՏԱԲԵՐ,,Ը,

ԾԱՆՈԹԱՅՈՒՐ “ՆՈՐ ԱՒԵՏԱԲԵՐ,,Ը,

ՆՈՒՐԷ՝ “ՆՈՐ ԱՒԵՏԱԲԵՐ,,Ը

ՔՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՐ:

Տարեկան բաժնեգինն է Սուրիոյ համար 1.50 սուրիական ոսկի (քղքադրամ), արժատահմանի համար 1.50 տլար: Մեկէ աւելի բաժանորդագրութեանց համար մասնաւոր զեղչ. պայմանները հասկնալու համար դիմել հետեւեալ հասցեին. —

“NOR AVEDAPER”, B. P. 287, Alep, Syrie

ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԲՍԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԶՐՆԴՈՒՆՈՒՐ:

صاحب الامتياز و مدير المسئول قسيس قره بت هاروتونيان